

**Народні календарно-обрядові пісні,
їх різновиди.**

**Українські колядки і щедрівки.
«Нова радість стала», «Щедрик,
щедрик, щедрівочка...»**

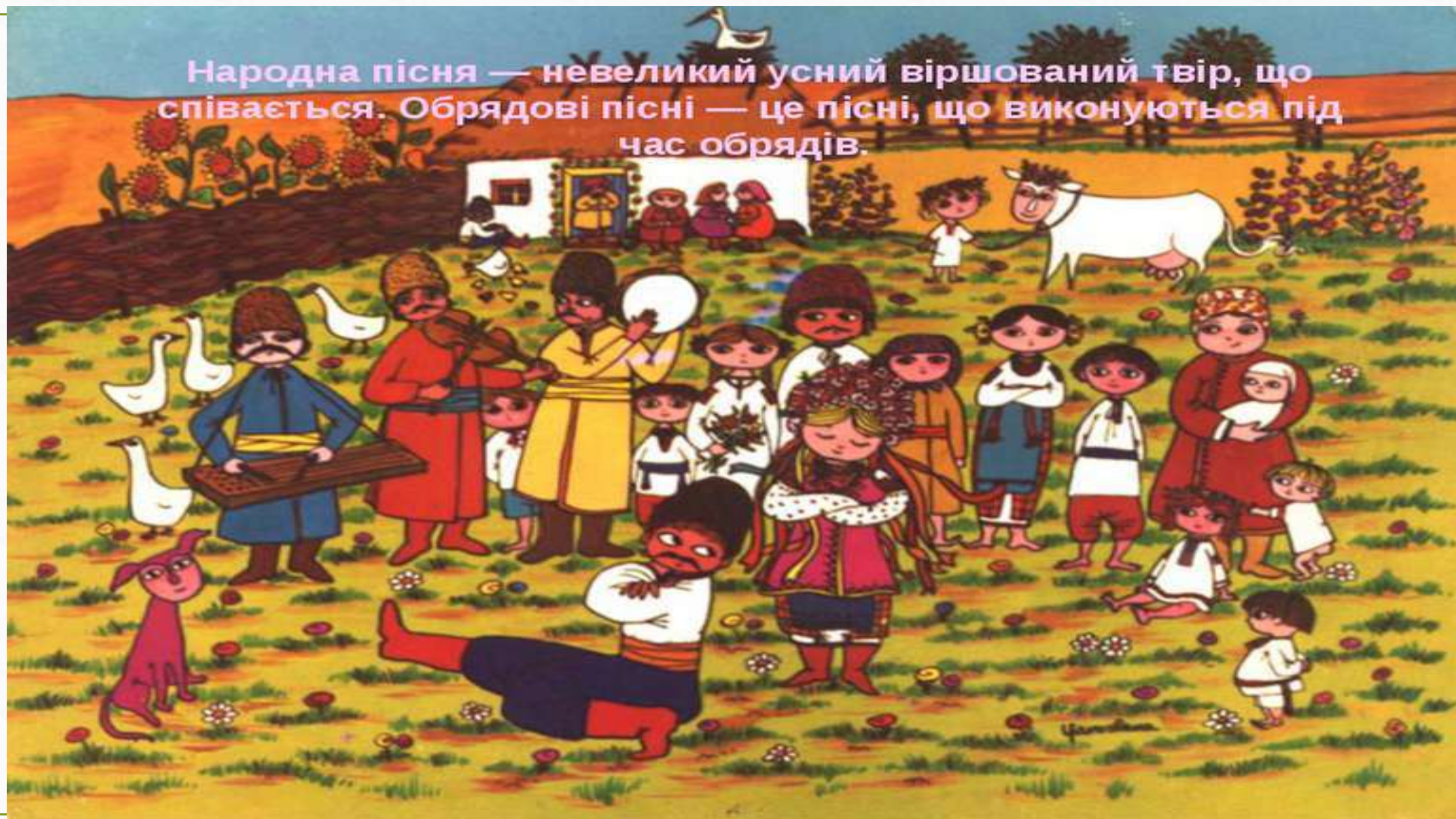
*Народна творчість – це той ґрунт,
на якому виростають і література,
і театр, і музика,
і образотворче мистецтво –
і без якого вони б засохли.*

Максим Рильський

Народна пісня — невеликий усний віршований твір, що співається. Обрядові пісні — це пісні, що виконуються під час обрядів.

Особливості народних пісень

- Вираження почуттів, переживань, настроїв, роздумів.
- Стисле повідомлення про обставини, які їх викликали, елементи описів.
- Висока поетичність мови.
- Відповідність мелодії словесному тексту.
- Віршована форма, малий обсяг, виконання співом, одночасне виникнення слів і мелодії.
- Усне поширення та зберігання.
- Варіантність тексту та мелодії.

Обрядова пісенна творчість

- Це пісні, які виконувались під час різних народних свят та обрядів.
- Обрядова поезія дуже тісно зв'язана з працею людини, з родинним побутом та з народним календарем.
- Всі вони найдавніші за походженням.
- Виконуються здебільшого в поєднанні з елементами хореографії та драматургії.

Словник музичних термінів

*Календарно-обрядові пісні —
це пісні, які виконувались під
час різних народних свят
та обрядів.*

Календарно-обрядові пісні

**Зимовий
цикл**

Колядки;
щедрівки;
засівалки

**Весняний
цикл**

Русальні;
купальські;
жниварські.

**Літній
цикл**

Веснянки;
гаївки;
маївки

Календарно-обрядові пісні зимового циклу

Переддень Різдва – це Святий вечір, кутя.

Ялинку ми запозичили пізніше зі скандинавських країн. А для українців традиційним є дідух.

Колядки та щедрівки

dv-graphics.com

Найцікавіший різдвяний обряд - колядування

**Першими колядували діти з дозволу господарів.
Колядники віншували господарів –
бажали здоров'я і заможного життя;
просили винагороди.**

**Колядки – величальні пісні, це гімн
Христу, оспівування його
народження.**

Обряди:

“Водіння кози”,

“Маланка”,

“Засівна”.

Вертеп - лялькова вистава на різдвяні теми

Коляд Коляд Колядниця
Водра з Маком Паліяниця
А без Маку не така
Дайте Дядьку П'ятака
А Ви Митко про Запаску
Кладіть в Морду нам Ковбасу
Щоб Довро у Вас бувало
Несіть нам шматочок Сала
Хай вам Бог за ці Дари
Дасть Багатію Отари
Поросята і Корови
Ща бувайте всі здорові!

РІЗНОВИДИ ПІСЕНЬ ВЕСНЯНОГО ЦИКЛУ

Веснянки-
гаївки

Пісні-ігри та
пісні-хороводи

Весня́нки (гаївки, гагілки, ягілки, риндзівки) — назва старовинних слов'янських обрядових пісень, пов'язаних з початком весни і наближенням весняних польових робіт.

Особливістю веснянок є наявність звернення- кликання

До пташок

До зірок

До місяця

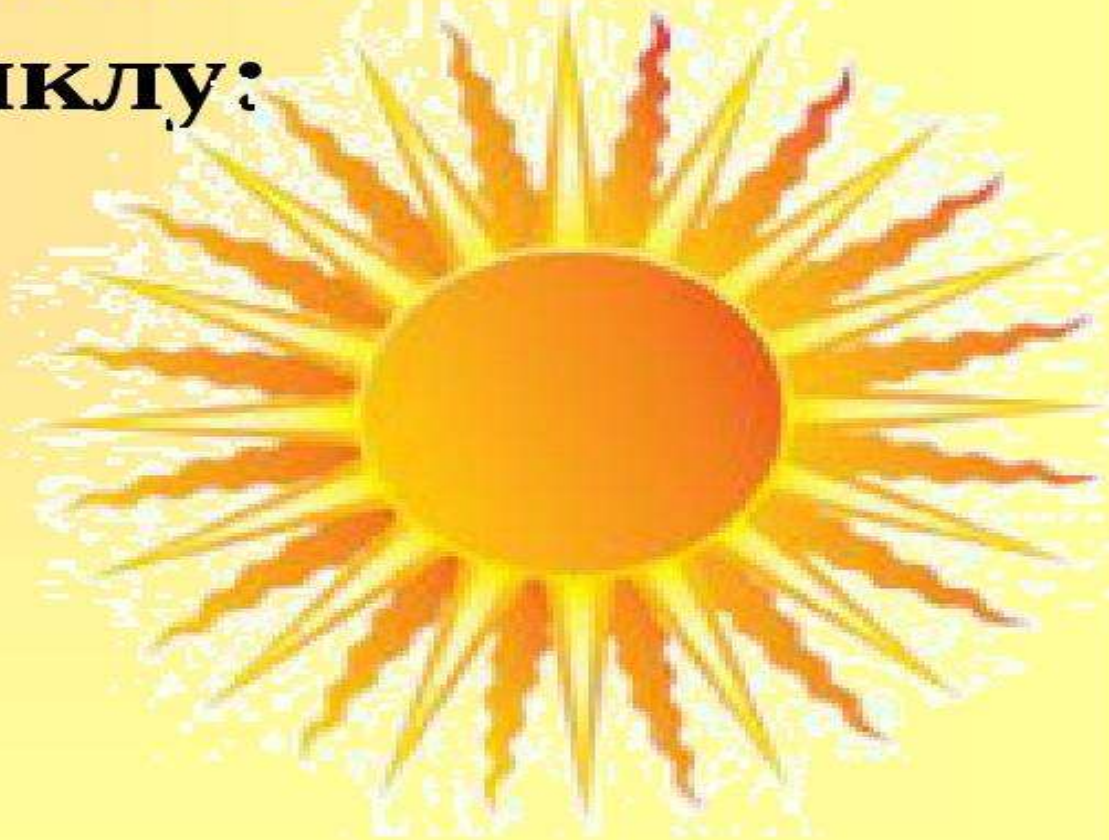
До весни

**Різновиди календарно-
обрядових пісень літнього
- русальні; циклу:**

- купальські;

- жнивварські.

**Русальні пісні – жанр
календарно-обрядової
лірики, пов'язаний зі
святкуванням
Русального тижня.**

Мотиви русальних пісень багато у чім збігаються з мотивами веснянок, пов'язаних з образами природи, рослин. Існує давній обряд прибирання і замаювання дівчини, яку водять по полях, співаючи пісню про тополю. Русальні пісні мають мелодію неширокого діапазону. Часто завершуються "гуканками" ("гу", "у", "уй", "ї" та ін.). Строфа здебільшого дворядкова різної форми (4+4, 5+5, 6+6). Існують також русальні хороводи.

- ❖ Русальні пісні — окремий рід української народно-обрядової пісенності з частими згадками про русалок, зустрічі з ними і їх «проводи», подекуди з мотивами веснянок: про ворожіння з голосу зозулі, звивання вінків, про милих і нелюбів тощо.

Купальські пісні виконувалися на святі Івана Купала, яке припадає на період літнього сонцестояння.

*Напередодні свята хлопці
встановлювали на вигоні обрядове
дерево, а дівчата прикрашали його*

**Біля обрядового дерева
розкладали вогнище —
обов'язковий атрибут
купальської ночі. п**

**Під час свята дівчата
водили хороводи з піснями**

Жниварські пісні

Зажинкові
пісні

Жнивні

Обжинкові

Зажинкові пісні - ті, що величають вправних жниць, перший сніп, бажають почати роботу в добрий час, пророкують добрий урожай, аби кіп було стільки, що «сивий соколой-ко», ставши на поміч при складанні кіп, не спроможний був їх усі зложити, «зозулька ж кує — копейки рахує — не злічить».

Мелодика переважно речитативна.

Жниварські пісні

- Жниварські пісні українців як і у всіх слов'янських народів відображають урочисто-відповідальну пору в житті хлібороба-збирання врожаю. Жали і співали жниварських пісень переважно жінки. Пісні звеличували хліборобську працю, величали господаря, прославляли женців тощо.
- Характерні особливості жниварських пісень це важлива роль описів природи, використання прийому художнього паралелізму, яскраві гіперболи та порівняння.

Обжинкові пісні

Обжинкові пісні є складовими обрядів, пов'язаних із хліборобськими жнивими. Вони завершують цикл обрядових пісень, пов'язаних із землеробським календарем. Жнива хоч і є періодом важкої праці, але знаменують кінець хліборобського року, пору збирання врожаю. Серед жатви обжинкових пісень найважливішим є величання господаря і господині.

Жали і співали жнивних пісень переважно жінки. Зжатиї останній сніг, «останець», перев'язували червоною смужкою і урочисто, з піснями несли в село.

Важливе місце посідає опис природи. Широко використовується у жнивних піснях прийом художнього паралелізму, де картини, образи природи служать і своєрідним поетичним зачином, і засобом психологічної характеристики людини.

Зменшено-пестлива лексика, яскраві гіперболи, порівняння, загальний ласкавий емоційний тон цих пісень нагадують колядки і щедрівки. Величання поєднується з магичним заклинанням врожаю через побажання того, без чого неможливе життя землероба: здоров'я, добробуту, гаразду в сім'ї, гарного збіжжя.

- ❖ Обжинкові пісні - народно-поетичні обрядові твори, які виконують під час жнив і обжинків (свято завершення збирання врожаю).

Домашнє завдання: вивчити теоретичний матеріал за поданою на уроці інформацією, вміти розповідати про три цикли пісень: весняний, літній, зимовий. Хай щастить!